

Petržalka a kvalita života jej obyvateľov (subjektívna dimenzia hodnotenia)

Ira, V.: Petržalka and Quality of Life of its Inhabitants (Subjective Dimension of Assessment). *Životné prostredie*, 2015, 49, 2, p. 82 – 86.

Petržalka, the biggest prefab panel housing estate in Slovakia, which has undergone various changes in terms of development is an important part of the capital Bratislava (it is home to a quarter of the city's population) is also interesting for experts, self-government representatives but first of all for locals in terms of the environment and quality of life. The aim of the paper is to briefly characterise the topical environmental problems and living conditions of population in housing estates, to characterise situation in the biggest housing estate of Slovakia and to analyse the subjective quality of life assessment of Petržalka's population in a broader context of Bratislava based on research accomplished in two time horizons (2003 and 2015). Results indicate the degree of importance the city's and Petržalka's population give to individual quality of life domains and that Petržalka, in spite of several positive changes, is still negatively assessed. Several conclusions important for future research related to the quality of life are presented and several outputs of relevance for decision-makers seeking to improve everyday life environment in the large housing estates are identified.

Key words: large housing estates, urban environment, quality of life, subjective assessment, Petržalka

Spoločensko-ekonomická situácia po druhej svetovej vojne spojená s nedostatkom bytov s moderným hygienickým zariadením situovaných v kvalitnom životnom prostredí, spolu s rozvojom technológií a stavebného priemyslu, umožnili v druhej polovici 20. storočia uskutočniť rozsiahlu výstavbu sídlisk. Mnohí obyvatelia európskych krajín získali priaznivý nebyvalý priestorový a hygienický štandard na bývanie.

Hromadná bytová výstavba na Slovensku bola dôsledkom druhej vlny modernizácie. Dovtedy prevažne rurálna spoločnosť sa postupne transformovala na urbánnu. Hromadná bytová výstavba v rámci sídlisk priniesla vylčenie týchto celkov z mestského organizmu, absenciu tradičných prvkov mestského priestoru ako aj unifikáciu architektúry bytových domov a technológií výstavby (Moravčíková a kol., 2011). Zmenilo sa výrazne životné prostredie viac ako polovice obyvateľov Slovenska. Dnes určujú sídliska vo väčšine miest Slovenska základný charakter podmienok formujúcich kvalitu života tak značnej časti populácie.

Najväčšie panelové sídlisko na Slovensku Petržalka, ktoré za ostatné dve desaťročia zaznamenalo viaceré zmeny z hľadiska rozvoja (Ira, 2003; Šuška, Stasíková, 2013), zostáva stále významnou časťou hlavného mesta Bratislavy mesta (cca jedna štvrtina obyvateľov) a je predmetom záujmu nielen odborníkov, predstaviteľov samosprávy, ale predovšetkým miestneho obyvateľstva, z hľadiska životného prostredia a kvality života.

Cieľom príspevku je stručne charakterizovať súčasné problémy životného prostredia a podmienok života obyvateľov sídlisk, charakterizovať situáciu na najväčšom sídlisku v rámci Slovenska v Petržalke a na základe vý-

skumov v dvoch časových horizontoch analyzovať subjektívne hodnotenie kvality života obyvateľov Petržalky v širšom bratislavskom kontexte.

Petržalka – najväčšie sídlisko na Slovensku

Krajinný ráz územia, na ktorom leží dnešná Petržalka, bol v minulosti utváraný predovšetkým tokom Dunaja a jeho ramenami. Preto dochádza k jeho osídleniu pomerne neskoro. V 15. storočí vzniklo na pravom brehu Dunaja prvé významnejšie osídlenie. Medzi významné medzníky v rozvoji možno zaradiť vybudovanie cestno-železničného mosta cez Dunaj v roku 1890 a v roku 1914 vybudovanie električkovej dráhy Bratislava – Viedeň prechádzajúcej cez Petržalku. Dopravné spojenia umožnili budovanie priemyselných podnikov. V auguste 1919 sa stáva súčasťou Československa. Medzi svetovými vojnami sa Petržalka výrazne rozrástla. V rokoch 1938 – 1945 bola okupovaná nacistickým Nemeckom a v roku 1946 sa stáva súčasťou Bratislavy (Kleibl, 2014).

V 60. rokoch 20. storočia vzniká koncepcia výstavby nového mestského sektora na pravom brehu Dunaja. Koncepcia, ktorá predpokladala vytvorenie mestskej časti s mestskými triedami a mnohotvárnymi priestormi, ktorá bude vytvárať nový protipól po stáročia formovanému starému mestu. V roku 1967 bola vypísaná medzinárodná súťaž. Najlepšie návrhy predstavovali dobové názory na výstavbu mestskej časti, ktorá by mala plniť všetky základné mestské funkcie. Zámery územno-plánovacej štúdie vytvorenej v období 1967 – 1971 sa realizovali len čiastočne a tak vzniklo sídlisko (výstavba najmä v období 1973 – 1980) bez hlavnej komunikačnej osi, s nedostatočnou

vybavenosťou, prevažne monofunkčným charakterom do značnej miery závislé od ľavobrežnej (jadrovej) časti mesta. Niektoré zámery zo 60. rokov sa podarilo čiastočne realizovať až na prahu milénia. V roku 1976 sa dokončovali prvé domy gigantického sídliska. Počas intenzívnej výstavby Petržalky sa vybuďovalo až 6 000 bytov za rok, na stavbách pracovalo okolo 10 000 pracovníkov. Zhoršujúca sa ekonomická situácia v 70. rokoch spôsobila redukovanie finančných prostriedkov na výstavbu sídliska. Napriek tomu, že sa zdôrazňovala potreba komplexnosti v bytovej výstavbe, budovanie sídliska sa redukovalo na výstavbu bytov, ciest a najvyhnutnejších objektov občianskej vybavenosti (Moravčíková a kol., 2011).

Petržalka mala podľa sčítania v roku 2011 necelých 110-tis. obyvateľov a k 31. decembru 2014 už len 104 395 s hustotou zaľudnenia 3 640 obyvateľov na km². Obyvatelia Petržalky tvoria 25 % populácie mesta a žijú v takmer 45-tis. bytov. Priemerný vek obyvateľov sa za ostatné štvrtstoročie podstatne zvýšil, jeho hodnota v súčasnosti sa pohybuje okolo 40 rokov. Demografické ukazovatele a charakteristiky obytného prostredia Petržalky vykazujú celý rad špecifik. Ide predovšetkým o relatívne vysoký podiel obyvateľov v produktívnom veku, s nadpriemerným zastúpením vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov, ktorých väčšina sa narodila mimo miesto súčasného bydliska. Domácnosti sú nadpriemerne vybavené v porovnaní s celoslovenským priemerom.

Petržalka po roku 1989 prechádzala viacerými premenami, ktoré mali do značnej miery spontánny charakter. Reagovali predovšetkým na nové možnosti, ktoré boli výsledkom politických, ekonomických a sociálnych zmien v Československu, resp. na Slovensku. Do určitej miery reagovali aj na podnety obyvateľov, ktorí sa snažili poukázať na potrebu nápravy nedostatkov a nekomplexnosti sídliska. V niektorých prípadoch sa prejavili v zlepšení prostredia sídliska, v iných nekonceptnými zásahmi do štruktúry Petržalky. V prvých rokoch zmeny priniesli dopĺňanie parteru bytových domov o drobné zariadenia širokého spektra služieb. Neskôr bola funkčná štruktúra Petržalky obohatená o sakrálne objekty. Po zmenách politickej situácie v roku 1998, výsledkom čoho boli uvoľnené zahraničné investície, sa začali budovať hypermarkety a viaceré nákupné strediska, resp. zariadenia veľkých obchodných reťazcov (napr. TESCO v roku 1999, Danubia v roku 2000 a Aupark v roku 2002). Bola dokončená petržalská stanica (1998), začali sa budovať viaceré objekty s administratívnymi, školskými a inými službovými funkciami (napr. Digital Park 2006 – 2012). Na voľných plochách sa uskutočnila nová výstavba bytov a výstavba hromadných garáží. V dôsledku zmien v demografickej štruktúre sa transformovali školské a predškolské zariadenia na zariadenia s inou funkciou. Výraznejší nárast počtu osobných automobilov ako aj nedostatočne funkčná hromadná doprava sa začali prejavovať v zahusťovaní voľných plôch (parkoviská) ako aj v nárokoch na rozširovanie plôch súžiacich cestnej doprave. Okrem funkčnej štruktú-

ry sa mení aj obraz sídliska v dôsledku výmeny niektorých konštrukčných prvkov, zatepľovania a farebného riešenia fasád panelových domov. Dochádza k úpravám priestorov pred obytnými budovami, čiastočne sa kultivujú verejné priestranstvá, pribúdajú nové detské ihriská.

Na území Petržalky sa napriek silnému antropickému tlaku zachovali v jej okrajových častiach viaceré typy biotopov (napr. vlhké lúky, lužné lesy a biotopy niektorých dnes už vzácnych synantropných spoločenstiev). Spomínané spoločenstvá sa viažu väčšinou na lesné a poľnohospodárske plochy v okolí zastavaného územia sídliska. Vegetácia v zastavanom území tvorí väčšinou umelo vytvorené fytoocenózy. Z hľadiska ďalšieho rozvoja vegetácie a jej funkčno-priestorovej účinnosti v urbanizovanom priestore Petržalky sú optimálnym prostredím zvyšky lužných a brehových porastov Dunaja s krovinami, resp. s trávovo-bylinnými enklávami. Ide napr. o zvyšky lužného lesa pri Lide, Petrov les v Hrabínach, Starý háj, lesík pri Malom Draždiaku, Zrkadlový háj a Soví lužný les. Patrí sem aj parková plocha Sadu J. Kráľa. Na území sídliska a v jeho bezprostrednom zázemí sa prejavuje silný tlak na krajinu, pričom územie má malý podiel ekostabilizačných prvkov (Hrnčiarová a kol., 2006).

Životné prostredie obyvateľov sídliska je otázkou vzťahov medzi celostne ponímaným ľudským životom a celostne ponímaným okolím človeka. Z hľadiska týchto vzťahov je možné človeka chápať ako systém určitých nárokov a potrieb prejavujúcich sa na biologickej, sociálno-ekonomickej a kultúrnej úrovni. Okolie vo vzťahu k človeku – obyvateľovi sídliska predstavuje systém možností a predpokladov uspokojiť tieto nároky. V tomto ponímaní problematika životného prostredia má štruktúru funkčného problému (Urbánek, 1977). Životné prostredie negatívne ovplyvňuje nielen tranzitná a vnútro sídlisková doprava, čiastočne aj priemysel, ale aj niektoré nevhodné rozvojové aktivity. Kvalitu života znižuje sociálno-patologické správanie časti obyvateľstva Petržalky a niektoré nevhodné funkčno-priestorové a architektonické riešenia v rámci dostavby. V súčasnosti pomerne nízky ekologický potenciál územia si vyžiada doplnenie o nové prvky územného systému ekologickej stability (Hrnčiarová a kol., 2006). Možné úspešné riešenia pri skvalitňovaní životného prostredia na sídlisku v Petržalke spočívajú najmä v oblasti funkčných vzťahov.

Kvalita mestského života s dôrazom na podmienky sídlisk

S rozvojom miest a výstavbou veľkorozmerných sídlisk sa zmenili podmienky na život ich obyvateľov. Pod pojmom podmienky na život môžeme chápať fyzické prostredie miest, morfológické aspekty, atribúty estetickej kvality, vitality alebo funkcionality. Iný pohľad môže zahŕňať infraštruktúru miest, sociálne a kultúrne vlastnosti prostredia. V minulosti štúdie zamerané na kvalitu života v mestách mali tendenciu zameriavať sa na hodnotenie objektívnych indikátorov, ktoré charakterizovali také pod-

Tab. 1. Pojem kvality života z pohľadu respondentov za celú Bratislavu a jednu jej mestskú časť – Petržalku v rokoch 2003 a 2015

Poradie najčastejších odpovedí	Respondenti v roku 2003 z		Respondenti v roku 2015 z	
	Bratislavy	Petržalky	Bratislavy	Petržalky
1.	dostatok finančných prostriedkov	dostatok finančných prostriedkov	bezpečnosť	zdravie
2.	zdravie	bývanie	dostatok finančných prostriedkov	vzdelanie
3.	bývanie	zdravie	zdravie	zdravotná starostlivosť
4.	spokojnosť so životom	dostatok zelene	rodina	rodina
5.	rodina	rodina	životné prostredie	práca
6.	dostatok zelene	práca	kultúra	dostatok finančných prostriedkov
7.	vzájomné vzťahy	spokojnosť so životom	práca	bezpečnosť
8.	čistota prostredia	voľný čas	vzdelanie	kultúra
9.	voľný čas	vzájomné vzťahy	vybavenosť službami	príroda
10.	vybavenosť službami	čistota prostredia	zamestnanie	životné prostredie

mienky života ako zamestnanosť, úmrtnosť, kriminalitu, chudobu, ale aj napr. znečistenie prostredia a ďalšie indikátory. V priebehu ostatného polstoročia sa okrem objektívne merateľných podmienok venuje pozornosť subjektívnej dimenzii, ktorá je vyjadrením vnímania objektívnej reality.

Pretože kvalita života má objektívny i subjektívny komponent, vyžaduje si poznanie obidvoch, ako aj poznanie vzťahov medzi nimi. Záujem o mestské prostredie umožňuje uvedomiť si skutočnosť, že ľudia žijú na rôznych miestach v meste, ktoré majú množstvo environmentálnych atribútov a že tieto miesta sú dôležité z hľadiska kvality ich života.

Pri hodnotení kvality života možno vychádzať z dvoch základných koncepcií (Pacione, 2003; Andráško, 2013; Marans, 2015; Marans, Stimson, 2011). Prvá z nich je založená na objektívnom hodnotení prostredia, v ktorom ľudia uspokojujú potreby každodenného života (bývajú, pracujú, vzdelávajú sa, nakupujú, prepravujú sa, trávajú voľný čas atď.). Kvalita života je monitorovaná prostredníctvom súboru indikátorov zvyčajne agregovaných priestorových dát vychádzajúcich z oficiálnych údajov ako napr. sčítanie, mestské štatistiky atď. (Massam, 2002). Predpokladá sa, že budú porovnávané s údajmi o vnímaní kvality života

Druhá, z uvedených koncepcií, vychádza zo subjektívneho vnímania a hodnotenia podmienok v meste, v ktorých žijú a uspokojujú svoje každodenné potreby. Prejavujú sa tu však vplyvy veku, príjmu, vzdelania, zdravotného stavu a celého radu ďalších faktorov. Táto koncepcia predpokladá uskutočnenie výskumov, ktoré sú zamerané na subjektívne hodnotenie jednotlivých oblastí kvality života (van Kamp et al., 2003; Andráško, 2013) ako aj subjektívne hodnotenie miest, mestských štvrtí a obytných súborov.

Subjektívna dimenzia hodnotenia kvality života v Petržalke

Vo viacerých prácach venovaných problematike kvality života sa uvádza, že hodnotenie kvality urbánneho

života závisí od jedinečnej interpretácie a vnímania jedinca a že odpovede v dotazníkoch predstavujú zjednodušenie toho, čo možno nazvať komplexným, multidimenzionálnym, subjektívnym javom. Subjektívna dimenzia kvality života je chápaná ako jedinečné osobné vnímanie a vyjadruje spôsob, akým jedinca prežívajú rôzne aspekty ich života (Marans, 2015). Základom nášho prístupu k priestorovej analýze kvality mestského života je štúdium vzťahov medzi ľuďmi a prostredím ich každodenného života (Pacione, 2003:19).

Prvá časť prípadovej štúdie venovanej najmä Petržalke vychádza z výskumu kvality života v Bratislave, ktorý sa uskutočnil v roku 2003 (Ira, 2005a; 2005b). Hlavným cieľom tejto štúdie bolo analyzovať pomocou otvorených a uzavretých otázok vnímanie dôležitých oblastí kvality života (významu pojmu kvalita života) a hodnotenie celkovej kvality života v mestských častiach. Cieľom prezentovaných analýz bolo preskúmať subjektívne komponenty a hodnotenie celkovej kvality života. Prieskum bol založený na náhodnom výbere na vzorke ľudí vo veku 15 a viac rokov v Bratislave. Celkový počet využiteľných dotazníkov bol 520. Interpretované údaje za mestskú časť Petržalka je možné považovať za dostatočne reprezentatívne z hľadiska úvah o prostredí sídliska, nakoľko pri sčítaní v roku 2001 absolútnu väčšinu obyvateľov Petržalky tvorili obyvatelia sídliska.

Tabuľka 1 ukazuje desať najčastejšie respondentmi uvedených oblastí kvality života, t. j. oblastí, ktoré boli určené na základe frekvenčnej analýzy odpovedí na otázku zameranú na to, čo chápu obyvatelia Bratislavy (resp. Petržalky.) pod pojmom kvalita života. Takmer jedna štvrtina všetkých opýtaných zmienila dostatok finančných prostriedkov (v prípade respondentov z Petržalky až jedna tretina). Jedna pätina považovala zdravie (v Petržalke až 26 %) za významný pojem charakterizujúci kvalitu života. Bývanie zmienilo 15 % respondentov z celej Bratislavy a takmer 29 % opýtaných bývajúcich v Petržalke. Nasledovala spokojnosť s životom, rodinná pohoda, voľný čas, medzilidské vzťahy, čistota prostre-

Tab. 2. Hodnotenie kvality života podľa mestských častí Bratislavy v rokoch 2003 a 2015 (% odpovedí)

Mestská časť	Dobrá až veľmi dobrá kvalita života podľa respondentov v roku 2003 z		Dobrá až veľmi dobrá kvalita života podľa respondentov v roku 2015 z	
	Bratislavy	Petržalky	Bratislavy	Petržalky
Staré Mesto	74,0	73,9	74,1	70,8
Podunajské Biskupice	19,6	19,0	22,6	12,3
Ružinov	53,5	38,7	60,1	70,8
Vrakuňa	17,3	10,6	12,2	7,7
Nové Mesto	37,7	30,3	59,7	61,5
Rača	52,7	65,5	55,1	47,7
Vajnory	31,0	35,9	36,4	23,1
Devín	59,2	63,4	58,0	60,0
Devínska Nová Ves	46,2	46,5	42,8	35,4
Dúbravka	46,7	57,7	51,5	44,6
Karlova Ves	57,5	62,7	64,3	52,3
Lamač	35,2	40,1	36,7	27,7
Záhorská Bystrica	53,1	57,7	38,6	32,3
Čunovo	41,9	54,9	28,5	33,8
Jarovce	41,2	57,7	29,1	35,4
Petržalka	21,5	39,4	34,6	69,2
Rusovce	43,1	55,6	29,7	44,6

dia. Tieto pojmy uviedla viac ako jedna desatina opýtaných obyvateľov Bratislavy a Petržalky.

Čo sa týka vnímania kvality života v jednotlivých mestských častiach (tab. 2) najlepšia situácia bola v prípade mestskej časti Staré Mesto. Takmer tri štvrtiny respondentov (74 % respondentov z Bratislavy i Petržalky) označili kvalitu života ako dobrú až veľmi dobrú. Staré Mesto vo svojom historickom jadre vo východnej časti má charakter mestskej štvrťi s mnohými kultúrnymi pamiatkami a dobre rozvinutými službami. Západná časť s rodinnými domami v zeleni patrí k najatraktívnejším rezidenčným oblastiam v rámci mesta. Relatívne pozitívne hodnotenia boli zaznamenané v západných mestských častiach Devín a Karlova Ves a na východe v mestskej časti Rača. Viac ako jedna polovina respondentov označila kvalitu mestského života za dobrú až veľmi dobrú. Len jedna pätina respondentov z Bratislavy vnímala kvalitu života v Petržalke ako dobrú a veľmi dobrú. V prípade opýtaných z Petržalky tento podiel bol dvojnásobný (39 %).

Naopak, kvalitu života v Petržalke hodnotilo 49 % respondentov ako zlú až veľmi zlú. V 70. rokoch 20. storočia postavené najväčšie sídlisko na Slovensku, vzhľadom na celý rad problémov, ktoré sa objavili, sa stalo symbolom nedostatkov bývania a mestskej plánovacej politiky vtedajšieho obdobia. Viac ako štvrtina respondentov negatívne vnímala kvalitu života v mestských častiach na východnom okraji Bratislavy – Vrakuňa (27,7 %) a Podunajské Biskupice (27,5 %).

Druhá časť prípadovej štúdie vychádza z dát výskumu kvality života v Bratislave, ktorý sa uskutočnil v prvej časti roku 2015. Cieľom tejto štúdie bolo analyzovať pomocou veľmi podobných otvorených a uzavretých otázok (v porovnaní s prvou štúdiou z roku 2003), vnímanie dôležitých oblastí kvality života (významu pojmu kvalita života) a

hodnotenie celkovej kvality života v mestských častiach s dôrazom na Petržalku. Druhý prieskum bol založený na náhodnom výbere na vzorke vysokoškolských študentov, ktorí trvalo alebo prechodne bývajú najmenej 2 roky v Bratislave. Celkový počet využiteľných dotazníkov bol 474. Údaje vzťahujúce sa k mestskej časti Petržalka je možné považovať za dostatočne reprezentatívne z hľadiska úvah o prostredí sídliska, nakoľko pri ostatnom sčítaní úplnú väčšinu obyvateľov Petržalky tvorili obyvatelia sídliska.

Najčastejšie respondentmi uvedené oblasti kvality života (určené na základe frekvenčnej analýzy odpovedí na otázku zameranú na to, čo chápu študenti bývajúci v Bratislave, resp. Petržalke) pod pojmom kvalita života boli: bezpečnosť (19 %), zdravie (16 %), dostatok finančných prostriedkov, vzdelanie, rodina, životné prostredie, kultúra, práca a zdravotnícka starostlivosť. Tieto pojmy uviedla viac ako jedna desatina opýtaných študentov bývajúcich v Bratislave. V prípade študentov z Petržalky sa v odpovediach najčastejšie objavovali pojmy: zdravie (20 %), vzdelanie (20 %) a zdravotná starostlivosť (20 %). Medzi pojmy, ktoré uviedla viac ako jedna desatina opýtaných z Petržalky, boli: rodina, práca a bezpečnosť (tab. 1).

Analýza dotazníkov z výskumu medzi študentmi ukázala rozdiely vo vnímaní kvality života v jednotlivých mestských častiach (tab. 2). Najlepšia bola hodnotená mestská časť Staré Mesto. Takmer tri štvrtiny respondentov z Bratislavy (74 %) označili kvalitu života ako dobrú až veľmi dobrú. Podiel študentov z Petržalky, ktorí pozitívne hodnotili kvalitu života v Starom Meste, bol tiež veľmi vysoký (71 %). Priaznivé hodnotenia boli zaznamenané v prípade mestských častí Karlova Ves, Ružinov, Nové Mesto a Devín. Viac ako jedna polovica respondentov označila kvalitu mestského života v uvedených štvrtiach za dobrú až veľmi dobrú. Viac ako jedna tretina respondentov z Bra-

tislavy vnímala kvalitu života v Petržalke ako dobrú a veľmi dobrú. V prípade opýtaných z Petržalky tento podiel bol prekvapujúco až takmer dvojnásobný (69 %).

Naopak, ako zlú a veľmi zlú kvalitu života označilo v prípade Podunajských Biskupíc 42 % a v prípade Petržalky takmer jedna tretina. Takmer jedna pätina respondentov negatívne vnímala kvalitu života v mestskej časti Podunajské Biskupice (27,5 %) na východnom okraji Bratislavy. Vo všetkých troch mestských častiach dominujú v zástavbe sídliská postavené v 70. rokoch, ktoré sú určitým symbolom nedostatkov bývania a mestskej plánovacej politiky posledných dvoch desaťročí predchádzajúceho režimu.

* * *

Petržalka, najväčšie panelové sídlisko na Slovensku, je súčasťou dynamicky rozvíjajúceho sa hlavného mesta Bratislavy s viac ako 430 000 obyvateľmi. Politické, sociálne a ekonomické zmeny v ostatných dvoch desaťročiach urýchlili diverzifikáciu mesta. Veľkorozmerné sídlisko Petržalka zostáva stále významnou časťou mesta, nakoľko v nej býva jedna štvrtina jeho obyvateľov. Výnimočný charakter rozsiahleho a neustálymi premenami poznačeného sídliska si vyžaduje venovať pozornosť tejto časti mesta z hľadiska životného prostredia a kvality podmienok života jej obyvateľov.

Vzájomné prepojenie kvality sídliskového života a udržateľnosti prostredia mestských sídlisk vyžaduje integrovanie dvoch konceptov tak, aby bolo možné sledovať/monitorovať podmienky na život na sídliskách vrátane prvkov prírodného a človekom vybudovaného prostredia a behaviorálnu (subjektívnu) odpoveď obyvateľa sídliska. Nakoľko obidva koncepty vyžadujú zber informácií o prostredí mestského sídliska, je vhodné, aby metódy zberu dát boli integrované a zahŕňali na jednej strane objektívne merateľné údaje, na druhej strane údaje o správaní obyvateľov a subjektívnom hodnotení prostredia.

Napriek snahám o interdisciplinárnych výskumoch kvality života v mestských sídliskách spolupráca medzi odborníkmi z rôznych odborov je nedostačujúca. Štúdie z oblasti filozofie, sociológie, sociálnej antropológie, etnológie, psychológie, humánnej ekológie, urbanizmu, výskumu zdravia, ekonómie, geografie, krajinskej ekológie a viacerých environmentálnych vied majú veľa čo ponúknuť pri vysvetlení vplyvu prírodného, umelého (človekom vytvoreného) a psychosociálneho prostredia na život obyvateľov v mestských sídliskách, ako sa vyrovnávajú s problémami v životnom prostredí, prispôbia sa novým podmienkam a naučia sa v nich žiť.

Pozornosť by sa mala venovať rôznym typom výskumu kvality života na sídliskách. Jedným z nich by mal byť výskum, ktorý sa pokúsi presnejšie definovať a objasniť pojem „kvality života“, aby sa zistilo, ktoré aspekty sú najvýznamnejšie z hľadiska jej merania. Ďalší typ výskumu by sa mohol zamerať na čo najlepší spôsob sledovania

názorov, záujmov a hodnôt obyvateľov s dôrazom na dovtváranie zmysluplného, zdravého a z hľadiska súčasných potrieb vyváženého bývania (osobný, spoločenský a environmentálny blahobyť). Skúsenosti z oboch typov výskumu by mali tiež prispieť k udržateľnosti a zlepšeniu kvality života obyvateľov veľkorozmerných (najmä panelových) sídlisk postsocialistických miest.

Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckého projektu č. 2/0082/15 financovaného grantovou agentúrou VEGA.

Literatúra

- Andráško, I.: *Quality of Life: An Introduction to the Concept*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 88 p.
- Hrnčiarová, T., Izakovičová, Z., Paudišová, E., Krnáčová, Z., Štefunková, D., Dobrovodská, M., Kalivodová, E., Moyzeová, M., Špulerová, J., Popovičová-Waters, J.: *Krajinnokoekologické podmienky rozvoja Bratislavy*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2006, 316 s.
- Ira, V.: *The Changing Intra-Urban Structure of the Bratislava City and its Perception*. Geografický časopis, 2003, 55, 2, p. 91 – 107.
- Ira, V.: *Quality of Life and Urban Space (Case Studies from City of Bratislava, Slovakia)*. Europa XXI, 2005a, 12, p. 83 – 96.
- Ira, V.: *Quality of Housing and Quality of Live in Large-Scale Housing Estates of Bratislava*. Referát na medzinárodnej konferencii Plattenbausiedlungen in Wien und Bratislava – Neues Leben in alten Strukturen. Wien: Institut für Stadt- und Regionalforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 14. und 15. Juni, 2005b.
- Kleibl, M.: *Petržalka (Prekvapivý sprievodca mestskou časťou)*. Bratislava: Vydavateľstvo Premedia, 2014, 167 s.
- Marans, R. W.: *Quality of Urban Life & Environmental Sustainability Studies: Future Linkage Opportunities*. Habitat International, 2015, 45, 1, p. 47 – 52.
- Marans, R. W., Stimson, R.: *An Overview of Quality of Urban Life*. In: Marans, R. W., Stimson, R. J. (eds.): *Investigating Quality of Urban Life: Theory, Methods, and Empirical Research*. Dordrecht: Springer, 2011, p. 1 – 29.
- Massam, B. H.: *Quality of Life: Public Planning and Private Living*. Progress in Planning, 2002, 58, 3, p. 141 – 227.
- Moravčíková, H., Topolčanská, M., Szalay, P., Dulla, M., Ščepánová, S., Toscherová, S., Haberlandová, K.: *Bratislava atlas sídlisk/Bratislava Atlas of Mass Housing*. Bratislava: Slovart, 2011, 335 s.
- Pacione, M.: *Urban Environmental Quality and Human Wellbeing – A Social Geographical Perspective*. Landscape and Urban Planning, 2003, 65, 1–2, p. 19 – 30.
- Šuška, P., Stasíková, L.: *Transformation of the Built Environment in Petržalka Pre-Fabricated Housing Estate*. Hungarian Geographical Bulletin, 2013, 62, 1, p. 83 – 89.
- Urbánek, J.: *Logická štruktúra problematiky životného prostredia. Životné prostredie*, 1977, 11, 3, s. 123 – 126.
- van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G., de Hollander, A.: *Urban Environmental Quality and Human Well-Being Towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; A Literature Study*. Landscape and Urban Planning, 2003, 65, 1–2, p. 5 – 18.

Prof. RNDr. Vladimír Ira, CSc., geogira@savba.sk
Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava